

Muhittin Ünal, *Miralay Bekir Sami Günsav'ın Kurtuluş Savaşı Anıları*,
Cem Yayınevi, İstanbul 1994, 494+8 s.

Önce hatırat sahibi Bekir Sami Bey'in biyografisini kısaca hatırlatmak yararlı olacaktır. 1864'te Kafkasya'dan Anadolu'ya göçetmiş bir ailenin çocuğu olan Bekir Sami, 1879 yılında Bandırma'nın Haydar köyünde doğdu. Sırasıyla Bursa Askeri İdadisi ve Harbiye'yi bitirdikten sonra 1902'de Erkân-ı Harbiye'den mümtaz yüzbaşı rütbesiyle mezun oldu. 1910'da binbaşı, 1915'te kaymakam (yarbay) ve bir sene sonra da miralay (albay) rütbelerine terfi etti. Birinci Dünya Harbi içinde Irak cephesindeki savaflara katıldı ve başarılı hizmetler verdi. Harp sonunda İthalât ve İhracat Komisyonu Başkanlığı görevinde bulunuyordu. Bu arada 1915-1918 yıllarında, Bâbüâlî'den çeşitli kıdemler, iki madalya ile iki nişan ve Almanya ve Avusturya-Macaristan hükümetlerinden de birer nişan kazandı.

Bekir Sami Bey, Yunanlıların 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal etmelerinden hemen sonra 20 Mayıs 1919'da 56. Fırka (Tümen) Kumandanlığı'na asaleten ve 17. Kolordu Kumandanlığı'na vekâleten tayin edildi. 24 Haziran 1920'de 20. Kolordu Komutanlığı'na getirildi. 14 Temmuz 1920'de görevine son verilmesini takiben 4 Eylül 1920'de Antalya ve Muğla Bölge Komutanı, 6 Aralık 1920'de Kuzey Kafkasya Askeri Delegeesi ve 9 Temmuz 1924'te de askeriyeden emekli oldu. Ardından Demir Yolları İstimlâk Müdür Yardımcılığı'na getirildi. 9 Eylül 1934'te öldü ve Karacaahmet Mezarlığı'na defnedildi.

Kitap üç bölümden ibarettir. I. Bölüm, Muhittin Ünal'ın "*Miralay Bekir Sami Bey'in Hatıratını Yayınlarken*" başlıklı yazısı ile başlamaktadır (s.11-12). Yazar burada, konuya neden ilgi duyduğunu ve hatıratı nasıl yayınladığını anlatmaktadır. Metne sadık kaldığını belirten Ünal, bunu yaparken Bekir Sami Bey'in görev alanı dışına ait ve icraatını doğrudan ilgilendirmeyen belgeleri kitaba almadığını ve esere dahil ettiği belgeleri ise özüne dokunmadan sadeleştirdiğini ifade etmektedir.

Ünal'ın yazısını, Bekir Sami Bey'in oğullarından Mimar Ali Doğan Günsav'ın kaleme aldığı "*Önsöz*" (s.13-14) takip etmektedir. Burada önce İstiklal Harbi içinde aynı adı taşıyan Miralay Bekir Sami (Günsav), Hariciye Vekili Bekir Sami (Kunduk) ve Ödemiş Kaymakamı Erzurumlu Bekir Sami (Baran) Beylere temas edilmektedir. Ardından Miralay Bekir Sami Bey'in 17. Kolordu Kumandan Vekilliği, 56. Fırka (Tümen), 20. Kolordu ve Antalya-Muğla Havalisi Kumandanlıkları ile Kuzey Kafkasya Murahhaslığı görevlerini yürütürken yaveri Yüzbaşı Selahattin (Yurtoğlu) tarafından günü gününe tutulan dokuz ciltlik harb ceridelerindeki belge çeşitleri açıklanmaktadır. Daha sonra yine Selahattin Yurtoğlu tarafından Latin harflerine çevrilen harb ceridelerinde yer yer Yurtoğlu'nun açıklama ve ilavelerde bulunduğu, bu belgelerden

Ali Fuat Cebesoy, Rahmi Apak, Sabahattin Selek ile İlhan Selçuk gibi kimselerin yararlandığına¹ ve Bekir Sami Bey'in çocuklarının tarihi belgeleri Türk Tarih Kurumu'na 1989 yılında bağışladığına işaret edilmektedir. Son olarak da VI. Mehmet Vahdettin tarafından iki defa paşalık, başkumandanlık, yirmi bin altın ve bir köşk teklif edilmesine rağmen milli mücadeleden vazgeçmeyen bu kahraman askerin T.C. Devlet Onur Mezarlığı'na nakledilmesinin ailesinin bir beklentisi olduğu anlatılmak istenmektedir.

"Önsöz"ü "*Albay Bekir Sami (Günsav)'nin Hayatı ve Kişiliği*" başlıklı kısım takip etmektedir (s.15-19). Burada Bekir Sami Bey'in hayat hikayesinden bahsedildikten sonra kişiliği ile ilgili olarak Yüzbaşı Selahattin, Mustafa Kemal Paşa, Ali Fuat Paşa, Operatör Dr. Emin Erkul ve İstanbul'da çıkmış olan *Türk Dünyası* gazetesinin (27 Ekim 1919) görüşlerine yer verilmiştir.

Kitabın 2. Bölümü "*Ege Bölgesinde Örgütlenme Çalışmaları*" başlığını taşımaktadır (s. 21-139). Burada 21 Mayıs-24 Haziran 1919 dönemine ait bilgi ve belgeler mevcuttur. Onun beş haftalık bu faaliyetleri, hatıratı esas alınarak hazırlanan bir yüksek lisans tezine de konu olmuştur².

"*Bursa'da Komutanlık Dönemi ve Sonrası*" başlığını taşıyan 3. Bölüm hatıratın en uzun bölümüdür (s. 141-471). Burada 21 Haziran 1919-14 Kasım 1921 dönemine ait belge ve olaylara yer verilmiştir. Ayrıca iki paragraf içinde 1922-1934 yıllarındaki hayatı kısaca anlatılmış ve 10 Eylül 1934 tarihli *Cumhuriyet* gazetesindeki "*Bir Ölüünün Ardından*" adlı makale ilâve edilmiştir.

Bursa ve çevresindeki millî teşkilatlanma ve direniş ile iç isyanlar konularında önemli bilgi ve belgelere yer verilen 3. Bölümde Bekir Sami Bey'in kişiliğini yansıtan vesikalar da mevcuttur. Onun mevkî hürsından ve şahsî çıkardan uzak bir komutan olarak vatan ve millet menfaatine öncelik verdiğini gösteren belgeleri buraya aktarmakta yarar vardır.

Kitaptaki ilgi çekici belgelerden biri Bekir Sami Bey'in milletvekilliği adaylığına dairdir. O, 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa'dan 18 Kasım 1919 tarihli bir telgraf alır. Telgraf, sadeleştirilmiş biçimiyle aşağıdaki gibidir (s. 228):

"*Bursa'da 56. Tümen Kumandanı Bekir Sami Bey'e,
Mebus olarak seçileceğinizi gazetelerden okuduk. İstekli misiniz? İstiyorsanız
başarılar dilerim. Milli Hareket önemli bir safhaya geliyor. Böyle bir zamanda kimin*

¹ Bekir Sami Bey'e ait belgeleri Ali Fuat Cebesoy, *Milli Mücadele Hatıraları*, (Vatan Neşriyatı, İstanbul 1953); Rahmi Apak, *İstiklal Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu*, (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1990) ve *Yetmişlik Bir Subayın Hatıraları*, (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988); Sabahattin Selek, *Milli Mücadelede Ulusal Kurtuluş Savaşı*, (Ağaoğlu Yayınevi ve Örgün Yayınları, İstanbul 1970-1982, 2 c.) ve İlhan Selçuk, *Yüzbaşı Selahattin'in Romanı*, (Remzi Kitabevi, İstanbul 1973-1974, 2 c.) adlı eserlerinde kullanmışlardır.

² Hamdi Gürler, *Kurtuluş Savaşı'nda Albay Bekir Sami -Günsav- (Mayıs-Haziran 1919)*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1994.

vekaletini öneriyorsunuz? Uygun biri yoksa ayrılmadan önce lütfen bana bilgi vermenizi rica ederim."

Bekir Sami Bey'in bu sorulara Bursa'dan gönderdiği 20 Kasım 1919 tarihli cevabı şöyledir (s. 228-29):

"Sivas'da Ali Fuat Paşa Hazretlerine,

İzmir hadisesinden sonra yaşam amacım, miskinliğe bürünmüş milletin uyanması ve davasına sarılmasına temin etmek ve böylece kurtuluşun vazgeçilmez şartının yerine getirilmesine katkıda bulunmaktır. Mebusluk için gerçekten de ciddi teklifler geldi. Fakat kabul etmedim. Bahtsız vatanımızın kesin kurtuluşunu görünceye kadar görevimi terk etmeme kararı verdim. Vatanperver çalışmalarınızda sonuna kadar sizlerin safında savaşmak benim için onurdur".

Ehemiyyətli belgelerden bir kaçı da Bekir Sami Bey'in paşalık teklifini reddetmesi ile ilgilidir. Bu husustaki telgraflar, aşağıda gösterildiği gibidir (347-48).

"

Ankara, 12.4.1920

Bursa'da 56. Tümen Kumandanı,

Bekir Sami Beyefendi'ye

Zatualinizin, Ankara Kuvayı Milliyesine yaptığı büyük hizmetlerini her an takdirle karşılıyoruz. Mustafa Kemal Paşa ile karar birliğine vardık. Meclis açılır açılmaz ilk olarak siz sevgili kardeşimizin Paşalığa terfisini Meclis'e arz edeceğiz. Tebrik eder, şimdiden tebliğ ederiz kardeşim.

20. Kolordu Kumandanı

Tuğgeneral Ali Fuat"

" Bursa, 13.4.1920

Ankara'da 20. Kolordu K. Ali Fuat Paşa Hazretlerine,

Siz saygıdeğer büyüğüm ve Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin şahsım hakkındaki düşüncenize, ilgi ve alakanıza, minnet ve şükran duygularımı sonsuz saygılarımla birlikte arz ederim. Yalnız küçük bir talebim var. Mustafa Kemal Paşa Hazretleriyle birlikte kabulünüzü diliyorum. İsteğim şu:

Bugün, Osmanlı İmparatorluğu musalla taşına yatırılmış bir durumdadır. Böyle bir anda terfi etmeyi, musalla taşında miras taksiminden pay alma gibi çok ağır ve acı telakki ediyorum. Bu alaka ve taltiflerini, memleketin kurtuluş ve zaferine şahit olduğumuz güne bırakılmasını arz ve niyaz ederim.

56. Tümen K. Bekir Sami"

Bekir Sami Bey, hak ettiği bu ünvanı geriye bırakmış ancak İstiklâl Harbi sonunda da elde edememiştir.

3. bölümden sonra “*Alıntıların Kaynağı ve Açıklamalar*” başlığı ile dipnotları (s. 473-94) ve sekiz sayfadan ibaret olan “*Fotoğraflarla Miralay Bekir Sami Bey*” başlıklı kısım gelmektedir.

Kitapta nâdiren de bazı hatalara rastlanmaktadır. Meselâ Saruhanoğulları’ndan olduğu bildirilen Halit Paşa (s. 38), aslında Karaosmanoğulları’ndandır¹. Keza Anzavur ayaklanmasıyla alâkalı Kara Hüseyin (s. 260), bazı kitaplarda Kara Ahmet olarak geçmekle² beraber, bu kimsenin adının doğru biçimi Kara Hasan’dır³

Kitabın sonuna indeks konulmaması bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Şüphesiz Bekir Sami Bey’in hatıraları ile ilgili bu yayın, belgelerden seçmeler yapıldığı için eksiktir. Ancak bu haliyle dahi, İstiklâl Harbi ile ilgili kaynaklar arasında önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Özcan Mert